

SZÍNES TÉVÉBEN FEKETE-FEHÉR ADÁS

VÍGH RUDOLF

Van, létezik, hát Timát látja amint jön, közeledik; látja, s keble nyitva előtte, de oda nem ér be, csak közeledik, mert ez egy álom, amely nem menetrend szerint közlekedik, csak jön, mindig, és addig jó, amíg, jaj, netalán szem elől nem téveszti. A létezés olyan ébrenlét vagy félálom, amelybe Tima ezernapos közeledése belemozog, nincs a keblében, nem tudja: képzelete búvóló esti fény apró, fekete bogárnak, s az lebeg fátuma előtt, hangtalanul, nagy rovarok esztelen zúgása felett, szinte észrevétlenül, de azért ő is a láng felett, akár a messziről lövődő, bamba dongók. Nappal és éj más-más fény, csak az egyik villanó, a másik meg homályos, de a kettő egy ponton rendszeresen keveredik, és akkor szürke, tompa fájás, se látni, se álmodni rendesen, a szengolyók meg égetnek hátulról előre, mert látni létkérdés, akár a világosságban, akár a sötétségben. Tima karnyújtásnyira van többször, ez felemelő érzés, s olyan, mintha helyben járva jönne a nyitott kapu felé. Nem szabad türelmetlenné lenni, ideér. S ránt a félelem, mert nem tudni, mellében a láng melegít-e vagy éget? Tima szomorú biztonságban, de közel van, és ez most nagyon jó.

Leginkább délután markolnak a gondolatok. Keselyűs, meg más karmos árnyak suhannak a homlok mögött, a beszéd egy-két puska-lövés, mindig mellé, a levegőbe, és munkahelyéről mindenki hazahozza a rossz kedvet, kalitkában, hogy itthon letépje róla az egész napon át gondosan zárva tartott lakatot. Valaki újabb plakátot szögez a falra, az unottak tetejére, nem hall kérdőjeles szavakat, valaki meg pisszeg valami cseretitekért, a többi pedig jön-megy, a konyhában fedőt emelget; nagy, kerülgetős világ: a család otthon. És este van mindjárt, de előbb egy kis szökés a heverőre, előbb egy

nedves zsebkendő a homlokra, s kitárni a függöny mögött azt a kaput, nehogy véletlenül becsukódják Tima előtt, akinek egyszer úgylis ide kell menekülnie, mert a szomszédban verik, tépik, gyilkolják. Fájó sebeken a vizes borogatás, de azért könnyen megtörténhet, hogy Tima benyit, éppen most, ebben a besötétített szobába, miért ne, történtek már csodák. És éppen érdekes lenne, köszönne halkan, tüzes arcára tenné kezét, mire kintről befelé bámulva mindenki elejtené a száját. És kimennének innen, ketten, lépcsőn a fellegekbe.

A zaj szűnik, fárad az idő.

Tima szomorú, kezét tehetetlenül lógatja, de jó úton van errefelé.

A lakásban elfuvolázták a napi adagot, széthúzódnak, s lehet önelkezni a testet öltő képzelettel.

Az elmélkedés jó orvosság kínzó vágyra, fényesíti a múltat, koptatja a jövőt. Az a legszebb az egészben, ami meg sem történt, de megtörténhetett volna, mindenki számára éppen úgy, ahogy vágyta. Ez a varázslat. S mert mindenki kis vagy nagy varázsló, kisebb vagy nagyobb átmításra képes, ami olyan, akár a részegség: belebetegszik az ember, tudja, mégis csinálja. Más dolog volt, más lehetett volna, és ezt az utóbbit lehet kormányozni jobb vizekre, mint a jóslatot, hogy: múlt, de jövő, s jelen is, mert végeredményben csak ezt az egyet lehet érezni. A múltra emlékezni, a jövőre gondolni lehet, a jelenre egyiket se. Milyen nagy ostobaság, hiszen mindig a jelen van, amannak a kettőnek csak e tőrből kifelé vannak csápjai, melyekkel a jelenre tapadnak, s vérét szívják. Erre jó most a vizes ruha a homlokon. Tima topog a hármast út előtt. Ő van. Ami volt, az is mindig van, legalább addig, amíg ez a kapu a keblében nyitva áll előtte.

A múlt éled.

Valaki a másik szobában bekapcsolja a tévét, kattoztat rajta, többször megsorozza a csatornák sistergését, egy zajon megáll, betájolja és kijelenti felháborodottan, hogy színes tévében fekete-fehér az adás. Ez megdöbent. Valójában ellenszenvvel kezdődött minden. Tulajdonképpen kinek mondják a másik szobában ezt a hallatlanságot? A dolgoknak van rendje. Ma már kombinációk éltetnek. Ki lehet számítani a lépéseket, melyek az élet színét határozzák meg, ki lehet számítani az anyagi javak véletlenjének sorát, meg lehet tervezni két különböző nemű ember grafikonját a közös falon. Értelmes emberek úgy élnek, ahogy akarnak, de gombnyomásra, és ez tornyosít vágyhegyet kívülről szép ruhás mellükben,

melynek kapuját titokban kitarják, s várnak, várnak arra, amit nem lehet befolyásolni, amit nem lehet kiszámítani, csak borzasztóan hiányolni lehet, fekve, féregnyi erővel. Fekete-fehér adás. Biztos, hogy jó a készülék, de ez ilyen adás, ha az évig ugrálnak is a készülék előtt, most nem ad színes képet. A ház népe ebbe bele-sápad. Hogy fordulhat elő ilyesmi? Az ember, ugye, elgondolja a napját, tudja mit akar nézni abban a tévében, és akkor jön egy ilyen fekete-fehér adás... Arra senki sem gondol, hogy a „hű, de micsoda készülék”-et ki is lehet kapcsolni. Az üres időre már nincs program, inkább peregjen a fekete-fehér. Valójában ez jó is a borogató alatti homlokoknak, nem keverednek az itteni színtelenségek az éter hullámain érkezőkkel. Mert az éltető szikra is tulajdonképpen ellenszenvvel kezdődött, egy lenéző bejelentéssel, hogy a műterembe jön egy előretolt figura. Még nem látta, nem ismerte, csak hallott Tima felől, főleg sajnálkozást, hogy kímélet nélkül csépelel otthon az ura, s mi tagadás, megmagyarázhatatlanul ellenszenvet érzett iránta, és meg is mondta zúgolódva, hogy ide művészre van szükség és nem sakkmesterre, aki majd csak látszólag lendít itt valamit, hogy valójában egészen más színeket képviseljen. Még nem látta, máris félt valamitől, amiről nem tudhatott, hiszen ő mindig kizárólag ezt festette meg, amit mélyen átértett, és ezek közt nem volt helye a sakkozásnak, a kombinálásnak, a matematikázásnak, a képletes másfélelégeknek, meg a művészet ultrahanggal való mérésének. Nem volt maradi, de a munkát és az embert egyazon magasságú polcon tartotta. Feszült a melle, ha ezt mondták rá, hogy ő egy begyöpesedett muki. Ahogy Timát meglátta, tőle is ilyesmit várt. Csalódott, s ez már a dolgok legelején összezavarta. Tima soká nem mondott neki semmit. Észrevette őt, bizonyos, azt is megérezte vele, hogy elismeri őt, mint mestert. Festményeit nem csodálta feltűnően, de valamennyi előtt hosszan időzött, és ami perdöntő volt a dolgok ütközésénél: Tima követte, átvett tőle egy-két színt. Csendes volt mindig, a szomorúságig, talán mert vert feleség volt, talán mert sakkozott és sok játszmát elvesztett. Ha elvegyült a többivel, a tervezőkkel többször elméleteket fejtett ki, elfordulva tőle, mint akihez ilyesmiről nincs mit mondania. A tervezők rossz művészek voltak, ezért öltötték inkább idejüket elméletek futtatásával. Ő mindent látott, hallott és megjegyzett. Leste, hogy munkájára valaki a legkisebb árnyat vesse. De nem tett senki megjegyzést. Elismerték, hát nem robbanhatott ki, s ezért is húzódtott vissza. Innen, a háttérből fedezhette fel Timában a vastag

páncél mögé rejtett, nagy, érző, rab emberi szívet, olyant, mint amilyen az övé volt.

Ez a felismerés azóta fáj, éget. Tima közelebb került, itt van a szomszédban, példás asszony, feleség, anya, közismert, sajnált személy. Neki éppen az ellentéte, sok dolgokban, s nem azért kerültek észrevétlenül mind közelebb egymáshoz, mert az elmélet szerint az ellentétes előjelűek vonzzák egymást, hanem mert sorsukba belecsendített egy picit, ismeretlen, kedves hangú üvegcsengettyű, olyan, melynek nincs definíciója. Ezer nap múlt el egyre nagyobb komorságban, és már bántani kezdték egymást, hogy fájjon az a valami, aminek közöttük még a mai napig sincs megnevezése, de markolja torkukat, s egymásnak nem súghatják meg, mert az már csak ordítani lehet... A kétségbeesés tett most is hideg borogatást a homlokára, mert aminek nincs kimondott neve, az micsoda, ha meg mégsem volna az, akkor meg miért hiányzik annyira a beszívott levegőjéből? Ezer nap múlt el azóta, amikor Tima vállára tette kezét, hátulról, mire az egyszerűen eldőlt, mint a villámsújtotta fatörzs, egyenesen az ő mellére, de ha nem áll olyan közel, akkor egészen biztos, hogy végigvágódott volna a padlón, mert ezer nap ilyesmiben az annyi, hogy a legerősebb gyökereket is kikezdi. Először a haját érezte az arcán, aztán végig a testét ahogy rádőlt. Csak ma tudja, hogy azért szereti annyira Tima haját, és ecsetén halk éneket dudoló, egyszerű testét, mert ez jelentette az első találkozást, azt, ami a valóságban még be sem következett, de mindenképpen eljön, mert őket már nem programozhatják külön-külön pályára. Tima érintését azóta állandóan érzi, arcán Tima haját simítja, bőréről azt a mágneses összekapcsolódást le nem veheti senki. Ez az érzés fürdés közben a legerősebb nála, amikor mindenkivel biztonsággal távol, ruhátlanul van, s elálmodja ujjával a legszébb hárfazenét. Nem tudja a nevét ennek az állapotnak, de azt igen, hogy legújában Tima jobb kezének kisujját is nagyon szereti, mert megérintette őt vele, mert azt a kisujjat többre becsüli fél világnál, mert az a kisujj neki jelt adott valamiről. Titokban el is nevezte Tima jobb kezének kisujját Áldáskának, és elhatározta, hogy titkát leírja, zárt borítékba letétbe helyezi, hogy valamikor, ha elmúlik minden, Tima tudja meg: Áldáskától élt ő még néhány évet, s emlékezzen arra, aki jószágos keze kisujjának érintésétől egy kis időre emberré változott.

Higgadt volt, józan, s tudta, hogy álmodik. Ha valakinek álmát elmondja, elmeorvoshoz viszik, mert ilyesmi nincs, mert ez mese.

Maurits Ferenc szövegrajza

Az ilyen álmodozó csak beteg lehet, dili. Milyen ostoba és milyen szegény a világ! Hát miért baj az, hogy ő álmodik? Van aki titokban, óriási zaj közepette madárfüttyre vágyik. Ő meg Tima kisujjának érintésére. Miért baj az? . . . Azt is írja Timának, hogy amíg valámire is becsüli őt, addig csak a kisujjával adjon jelt. Az nem bűn, azzal nem csal meg senkit. Ha órá gondol, Áldáskával érintse meg a saját ajkát, ez a hullám eljut hozzá. Ha pedig pontot tesz a nagy, fekete könyv végére, akkor szorítsa Áldáskát a többi ujjával keményen ökölbe, és tenyerében fojtsa meg leheletéletű nevecskéjét örökre.

A vizes ruha egészen átmelegedett homlokától. Levette. Kinn a tévé a pontos időt mutatta. Nem látta a képernyőt, de el tudta képzelni az ugráló másodpercmutatót a jellegzetes harangozó hangról, amely a pontos idővel járt. És egyszerre öt kis sípszó: tip-tip-tip-tip-tip. A többit nem figyelhette, mert olyant hallott a jelzésből, ami egészen lázba hozta: Tima üzenetét. Na-gyon-hi-ányzol . . . Igen. És visszapergette: tip-tip-tip-tip-tip. Mennyi mindent ki lehet ebből olvasni, csak oda kell jól figyelni. Még az is, hogy: na-gyon . . . De ezt nem merete végiggondolni. Ez sok lenne, ennyit nem kívánhat. Ő ehhez egy féreg, egy kukac, egy tetű, szemétdombra lökött, foszló utálék. Megvan az élet pontos menete, az nem egy sánpár, hogy akármilyen részeg, hitvány, jelentéktelen, testét odavesse, s összemocskoljon valamilyen gondosan olajozott kerekeket.

Valakik elmentek otthonról, a tévét úgy hagyták, talán azt gondolták, hogy ő majd nézi az esti műsort. Nem szóltak neki, azt gondolták, szundít egyet, mivel éjszaka úgyse tud aludni rendesen, már jó ideje tudják, hogy csak forgolódik. Idegbajos. Ott az orvos, ott az altató. Mire való az a forgolódás? . . . Kint nagyot csapódott a kapu. Ez megnyugtatta. Egyedül van a házban, egyedül, s talán most belép végre Tima, egyet lép, s átlibben a függönyön, mint a lég, és testet ölt, itt, mellette. A tévét egészen lehalkították mielőtt elmentek, hogy ne zavarja a hang. Milyen jól tették, most meg sem kell mozdulnia, csak lehunyja szemét a nagy tenger előtt, melyen Tima evez, s elhosszák a jóságos hullámok. Furcsa fények játszottak a szomszédos szobából, és szemét fentről le kellett emelnie az ajtó felé, akkor ha éppen fentről várt valakit nagyon. És hirtelen nem tudta mi is van: lent, az ajtónyílásban Tima állt. Nagy, fekete gyémántszemében évtizedes szomorúság, és szoborszerű, kényszerű kiszolgáltatottság. Ő nem tudta mit csinál, kinyújtotta

kezét, mire Tima kilépett lepléből, s mint a legsimább márványtest, ráborult. Remegő kezével végigsimította a szobrot, ismerkedett a legtökéletesebb formával, beszélt hozzá, édesnek szólította meg elmondta, nem tudja mi van vele, remeg, mint egy kamasz, pedig megvan mindene, élete a legjobban sikerült számítás, mégsincs semmije, ő egy remegő, félénk kis állat, egy nyúl: borulj rám káposztám! . . . S ilyen ártatlanságban nem is történhetett semmi, mert nem úgy van az megkomponálva, hogy álmodozásból élni lehessen, s Tima elröppent, hideg, kielégületlen szobor testével, és helyébe visszajött mindenki: a jajcsalád.

Erőtlen mozdulattal letörölte könnyeit, hogy senki észre ne vegye ezt a szégyent, visszatért ő, vissza bizony, és kemény volt már, megint erős szikla, de azért mélyen belüli kimondhatatlanul fáj neki, hogy a másik szobában valaki állati hangon azt dörögte, hogy nem kell sajnálni semmit ebben a rohadt, füllött estében, úgyis csak egy fekete-fehér film volt amíg távol voltak. Megint és megint csak egy fekete-fehér műsor.